Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MACIEJ SZPUNAR
esitatud 13. juulil 2023 [1]

**Kohtuasi C-606/21**

**Doctipharma SAS**
***versus***
**Union des Groupements de pharmaciens d'officine (UDGPO),**
**Pictime Coreyre**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus, Prantsusmaa))

Eelotsusetaotlus – Inimtervishoius kasutatavad ravimid – Direktiiv 2001/83/EÜ – Ravimite kaugmüük üldsusele – Käsimüügiravimid – Direktiiv 2000/31/EÜ – Äriühingu tegevus internetis käsimüügiravimite alal – Tegevus, mis seisneb vahendustegevuses apteekide ja üldsuse vahel – Seda liiki müügi piiramine riigisisese õigusega – Rahvatervise kaitse

## I. Sissejuhatus

1. Ravimite turustamist internetis on reguleeritud mitme liidu õigusaktiga ja selle kohta on esitatud teatav hulk eelotsusetaotlusi. Kõnesoleva eelotsusetaotlusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul analüüsida infoühiskonna teenust, mis – nagu teisteski majandussektorites kasutatavad teenused – võimaldab sellel kutsealal tegutsejaid nende klientidega kokku viia või vähemalt teeb selle lihtsamaks. Täpsemalt puudutavad eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused kohaldatavate riigisiseste õigusnormide tõlgendusest tulenevat keeldu, mille kohaselt ei tohi niisuguse teenuse osutaja tegelda teatava tegevusega, ning selle keelu vastavust direktiivile 2001/83/EÜ [2].

[1] Algkeel: prantsuse.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiiv inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EÜT 2001, L 311, lk 67; ELT eriväljaanne 13/27, lk 69) (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiiviga 2011/62/EL) (ELT 2011, L 174, lk 74) (edaspidi „direktiiv 2001/83").

## II. Õiguslik raamistik

### *A. Liidu õigus*

*1. Infoühiskonna teenuste direktiiv*

2. Direktiivi 98/34/EÜ[3] artikli 1 punktis 2 on nähtud ette:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

2. teenus – infoühiskonna iga teenus ehk kõik vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest osutatavad teenused.

   Selle määratluse puhul tähendab:

   – „vahemaa tagant“; et teenust osutatakse ilma osapoolte üheaegse kohalolekuta,

   – „elektroonilisel teel“; et teenus saadetakse lähtepunktist ja võetakse sihtkohas vastu elektrooniliste andmetöötlus- (sh pakkimisseadmete) ja säilitusseadmete abil ning seda saadetakse, edastatakse ja võetakse vastu täielikult juhtmete või raadio kaudu, optiliselt või muude elektromagnetiliste vahendite abil,

   – „teenusesaaja isikliku taotluse alusel“, et teenust osutatakse andmeedastusena isikliku taotluse alusel.

   […]“

3. Mitmes liidu õigusaktis on sellele määratlusele viidatud. Konkreetselt direktiivi 2000/31/EÜ[4] artikli 2 punktis a on mõiste „infoühiskonna teenus“ määratletud viitega direktiivi 98/34 artikli 1 lõikele 2.

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337) (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ) (EÜT 1998, L 217, lk 18; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337) (edaspidi „direktiiv 98/34“).

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

*2. Direktiiv 2001/83*

4. Direktiivi 2011/62 artikli 1 punktiga 20 lisati direktiivi 2001/83 VIIa jaotis „Kaugmüük üldsusele“, milles on muu hulgas artikkel 85c, mis on sõnastatud järgmiselt:

„1. Ilma et see piiraks selliste siseriiklike õigusaktide kohaldamist, mis keelavad retsepti alusel väljastatavate ravimite kaugmüügi üldsusele infoühiskonna teenuste vahendusel, tagavad liikmesriigid, et ravimeid pakutakse [direktiivis 98/34] määratletud infoühiskonna teenuste vahendusel üldsusele kaugmüügis järgmistel tingimustel:

a) füüsilisele või juriidilisele isikule, kes pakub ravimeid, on antud volitus või õigus pakkuda ravimeid üldsusele, sealhulgas ka kaugmüügis, vastavalt kõnealuse füüsilise või juriidilise isiku asukohaliikmesriigi õigusele;

b) punktis a osutatud isik on teatanud oma asukohaliikmesriigile vähemalt järgmised andmed:

   i) nimi või ärinimi ja alaline tegevuskoht, kust kõnealuseid ravimeid tarnitakse;

   ii) ravimite infoühiskonna teenuste vahendusel üldsusele toimuva kaugmüügis pakkumise alguskuupäev;

   iii) sel eesmärgil kasutatava veebisaidi aadress ja kogu veebisaidi identifitseerimiseks vajalik teave;

   iv) kui see on asjakohane, nende ravimite VI jaotisele vastav liigitus, mida pakutakse infoühiskonna teenuste vahendusel üldsusele kaugmüügis.

   Kõnealust teavet ajakohastatakse vastavalt vajadusele;

c) ravimid on kooskõlas sihtliikmesriigi siseriikliku õigusega vastavalt artikli 6 lõikele 1;

d) piiramata [direktiivis 2000/31] sätestatud teabenõudeid, hõlmab veebisait, kus pakutakse ravimeid, vähemalt järgmist:

   i) pädeva asutuse või punkti b alusel teavitatud asutuse kontaktandmed;

   ii) hüperlink lõikes 4 osutatud asukohaliikmesriigi veebisaidile;

   iii) lõikes 3 osutatud ühine logo, mis on selgelt esitatud sellise veebisaidi igal veebilehel, mis on seotud ravimite kaugmüügis pakkumisega üldsusele. Ühisel logol on hüperlink lõike 4 punktis c osutatud loetelus sisalduva isiku kirjele.

2. Liikmesriigid võivad kehtestada rahvatervise kaitsel põhinevaid tingimusi nende territooriumil toimuva ravimite üldsusele kaug-jaemüügi jaoks, mis toimub infoühiskonna teenuste vahendusel.

[…]

6. Ilma et see piiraks [direktiivi 2000/31] ja käesolevas jaotises sätestatud nõuete kohaldamist, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, et tagada tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate karistuste kohaldamine nende isikute suhtes, kellele ei ole osutatud lõikes 1, ja kes pakuvad

ravimeid üldsusele kaugmüügis infoühiskonna teenuste vahendusel ja kes tegutsevad asjaomase liikmesriigi territooriumil.“

### *B. Prantsuse õigus*

5. Rahvatervise seadustiku (code de la santé publique) artiklis L. 5125-25 on sätestatud:

„Proviisoritel või nende töötajatel on keelatud võtta vastu tellimusi üldsuselt.

Proviisoritel on keelatud võtta vastu artiklis L. 4211-1 nimetatud ravimite ja muude toodete või esemete tellimusi vahendajate tavapärase vahendamise kaudu ning tegelda eespool nimetatud ravimite, toodete või esemete äri ja kojutoimetamisega, kui nende tellimus on neile tulnud sel viisil.

Ükskõik missuguse tellimuse, mille ükskõik milline muu isik tarnib väljapoole apteeki, võib üle anda üksnes kinnises pakendis, millel on kliendi nimi ja aadress.

Tingimusel, et järgitakse artikli L. 5125-21 esimest lõiku, võivad apteekide proviisorid ja muud isikud, kellel on seadusjärgne õigus neid asendada, abistada või assisteerida, viia ise tellimuse koju patsientidele, kelle olukord seda nõuab.“

6. Selle seadustiku artiklis L. 5125-26 on nähtud ette:

„Üldsusele on keelatud müüa artiklis L. 4211-1 nimetatud mis tahes ravimeid, tooteid ja esemeid edasimüüjate, osturühmade või ettevõtete vahendusel, mille omanikel või juhtidel puudub üks artiklis L. 4221-1 nimetatud diplomitest, tunnistustest või muudest tõenditest.“

## III. Põhikohtuasi

7. Veebisaidi www.doctipharma.fr kaudu, mida käitab äriühing Doctipharma SAS, saavad internetikasutajad osta „apteekide veebisaitidelt“ (või nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus teiste sõnadega märgib, „proviisorilt, kes käitab oma äri veebisaidi Doctipharma tehnilise lahenduse kaudu“) farmaatsiatooteid ja käsimüügiravimeid.

8. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kirjeldab nimetatud veebisaidi toimimist järgmiselt. Internetikasutaja peab looma kliendikonto ja täitma selleks vormi, esitades isikuandmed, mille abil saab teda tuvastada ning võimaldada talle juurdepääsu tema valitud apteekide veebisaitidele. Konto loomiseks peab internetikasutaja ära määrama apteegi, kust ta hakkab oste tegema ja millega ta oma konto seob. Doctipharma veebisait pakub käsimüügiravimeid eelregistreeritud ravimikataloogi kujul, millest klient võib tellimuse teha. Sellel saidil esitletakse apteekide pakutavaid ravimeid tootevalikutena koos nende hindadega ning see edastab tellimuse proviisorile, kelle veebisait on majutatud veebisaidil Doctipharma. Müügihinna tasumine toimub ühtse maksesüsteemi abil, mis on kõikidele liitunud apteekidele ühine. Tellimuse lõpuleviimist kinnitab sõnum, mis saadetakse tellimuse teinud internetikasutaja kliendikontole ja e-posti aadressile.

9. Union des groupements de pharmaciens d'officine (jaemüügiapteekide proviisorite ühenduste liit; edaspidi „UDGPO") on ühing, mis koondab apteekide ühendusi. Ta leiab, et internetimüük, mida Doctipharma apteekidele pakub, tähendab seda, et nimetatud äriühing osaleb ravimite e-kaubanduses, ja kuna ta ei ole proviisor, on see tegevus ebaseaduslik.

10. Tribunal de commerce de Nanterre (Nanterre'i kaubanduskohus, Prantsusmaa) leidis 31. mai 2016. aasta otsuses, et Doctipharma veebisait on ravimite müügi osas õigusvastane, ja nõudis sisuliselt, et äriühing Doctipharma lõpetaks sellel veebisaidil ravimite e-kaubanduse.

11. Doctipharma esitas apellatsioonkaebuse Cour d'appel de Versailles'sse (Versailles' apellatsioonikohus, Prantsusmaa), kes tühistas kohtuotsuse 12. detsembri 2017. aasta kohtuotsusega. See kohus leidis, et Doctipharma veebisait on õiguspärane, kuna internetikasutajate ravimitellimused üksnes läbivad äriühingu Doctipharma poolt apteekide veebisaitide tehnilise toena loodud platvormi ning need tellimused saavad kätte proviisorid ise, ilma et nimetatud äriühing sekkuks muul moel nende töötlemisse. Selle kohtu sõnul võimaldab see veebisait luua otseühenduse klientide ja apteekide vahel.

12. Cour de cassation (kassatsioonikohus, Prantsusmaa) tühistas selle kohtuotsuse 19. juuni 2019. aasta otsusega rahvatervise seadustiku artiklite L. 5125-25 ja L. 5125-26 rikkumise tõttu ning saatis kohtuasja Cour d'appel de Paris'le (Pariisi apellatsioonikohus, Prantsusmaa), kes on käesolevas kohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohus. Cour de cassationi (kassatsioonikohus) arvates tuleneb Doctipharma tegevusest – milleks on eelkõige viia seoses ravimimüügiga kokku apteegid ja potentsiaalsed kliendid –, et sellel äriühingul on vahendaja roll ning et ta osaleb nõnda ravimite e-kaubanduses ilma, et tal oleks proviisori staatust, rikkudes rahvatervise seadustiku sätteid.

13. Doctipharma pöördus 19. augusti 2019. aasta avaldusega cour d'appel de Paris'sse (Pariisi apellatsioonikohus), paludes viimasel esitada hiljem Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust, mis puudutavad peamiselt direktiivi 2001/83 artikli 85c ja teenuste osutamise vabaduse põhimõtte tõlgendamist.

14. Doctipharma leiab, et tema tegevus seisneb apteekidele suunatud vastastikuse lahenduse väljatöötamises ja tehnilises hooldamises, mille eesmärk on võimaldada apteekidel avaldada ja kasutada oma käsimüügiravimite e-kaubanduse veebisaiti, vastavalt ravimite internetimüüki reguleerivatele õigusnormidele. Doctipharma sõnul peavad Prantsuse kohtud rahvatervise seadustiku (Code de la santé publique) artikli L. 5125-25 teise lõigu ja artikli L. 5125-26 tõlgendamisel arvesse võtma direktiivi 2001/83 artiklit 85c, et teha kindlaks, kas nendest artiklitest tulenevat vahendamise keeldu ravimimüügis peab kohaldama tema tegevuse suhtes.

15. Doctipharma väidab ka, et kohtuotsuses Asociación Profesional Elite Taxi [5] välja töötatud lahendus põhineb sellele kohtuasjale ainuomastel asjaoludel ja eelkõige tõsiasjal, et äriühingul Uber oli otsustav mõju sellele, millistel tingimustel need juhid teenust osutavad, ning see kohtuotsus ei ole seega põhikohtuasjale ülekantav. Samamoodi on tema arvates kohtuotsusega A (ravimireklaam ja -müük internetis) [6], sest kohtuasi, milles tehti see kohtuotsus, puudutas võimalust tugineda Prantsusmaal ravimite müügi suhtes kehtivatele reklaamipiirangutele äriühingu vastu, kelle asukoht on muus liikmesriigis kui Prantsusmaa ja kes turustab ravimeid oma veebisaidi kaudu Prantsuse tarbijatele, ning käsitleb hoopis teist probleemideringi kui see, mis on põhikohtuasja esemeks. Ta märgib siiski, et nimetatud kohtuotsus on käesolevas

[5] 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus (C-434/15, EU:C:2017:981).

[6] 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus (C-649/18, EU:C:2020:764).

kohtuvaidluses asjakohane osas, milles otsustati, et niisugune ravimite internetimüügi platvorm, millega oli tegemist selles kohtuasjas, võib kujutada endast infoühiskonna teenust direktiivi 2000/31 artikli 2 punkti a tähenduses.

16. Sama mõtet väljendades ja viidates kohtuotsusele Asociación Profesional Elite Taxi[7], väidab eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks, et teenusel, mida osutab Doctipharma, on teistsugused omadused kui teenusel, mida käsitleti selles kohtuotsuses, sest proviisorid on erinevalt Uberi mittekutselistest juhtidest kutselised ravimimüüjad, ning teiseks, et ei ilmne, et Doctipharma osaleb ravimihindade kindlaksmääramises. Mis puudutab kohtuotsust A (ravimireklaam ja -müük internetis)[8], siis eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et see ei käsitle samu küsimusi, mis kerkivad põhikohtuasjas, sest see kohtuotsus käsitleb Prantsuse ravimireklaami alal kehtestatud piirangute vastavust direktiivi 2001/83 artiklile 85c.

## IV. Eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

17. Just niisugustel asjaoludel otsustas cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus) 17. septembri 2021. aasta kohtuotsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. septembril 2021, menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas Doctipharma käesolevas kohtuotsuses kirjeldatud tegevust tema veebisaidil www.doctipharma.fr ja selle veebisaidi kaudu tuleb pidada „infoühiskonna teenuseks" [direktiivi 98/34] tähenduses?

2. Kui see on nii, siis kas Doctipharma käesolevas kohtuotsuses kirjeldatud tegevus tema veebisaidil www.doctipharma.fr ja selle veebisaidi kaudu kuulub [direktiivi 2001/83] artikli 85c kohaldamisalasse?

3. Kas [direktiivi 2001/83] artiklit 85c tuleb tõlgendada nii, et keeld, mis tuleneb rahvatervise seadustiku artiklite L.5125-25 ja L.5125-26 tõlgendusest ja mille kohaselt on keelatud Doctipharma käesolevas kohtuotsuses kirjeldatud tegevus tema veebisaidil www.doctipharma.fr ja selle veebisaidi kaudu, kujutab endast rahvatervise kaitsel põhinevat piirangut?

4. Kui vastus sellele on eitav, siis kas [direktiivi 2001/83] artiklit 85c tuleb tõlgendada nii, et selle kohaselt on lubatud Doctipharma käesolevas kohtuotsuses kirjeldatud tegevus tema veebisaidil www.doctipharma.fr ja selle veebisaidi kaudu?

5. Kui see on nii, siis kas Doctipharma tegevuse keeld, mis tuleneb tõlgendusest, mille Cour de cassation (kassatsioonikohus, Prantsusmaa) andis rahvatervise seadustiku artiklitele L. 5125-25 ja L. 5125-26, on põhjendatud rahvatervise kaitsega [direktiivi 2001/83] artiklit 85c tähenduses?

6. Kui vastus sellele on eitav, siis kas [direktiivi 2001/83] artiklit 85c tuleb tõlgendada nii, et sellega on lubatud Doctipharma tegevus „infoühiskonna teenuse" osutamisel?"

[7] 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus (C-434/15, EU:C:2017:981).

[8] 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus (C-649/18, EU:C:2020:764).

18. Kirjalikke seisukohti esitasid põhikohtuasja pooled, Prantsuse, Tšehhi ja Itaalia valitsus ning Euroopa Komisjon. Põhikohtuasja pooled, Prantsuse valitsus ja komisjon olid esindatud kohtuistungil, mis toimus 19. aprillil 2023.

## V. Analüüs

### *A. Esimene eelotsuse küsimus*

19. Oma esimese eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas tegevus, millega Doctipharma oma veebisaidil tegeleb, kujutab endast „infoühiskonna teenust“ direktiivi 98/34 tähenduses.[9]

20. Kõigepealt tuleb märkida, et eelotsusetaotlus ei loo täielikku pilti teenusest, mida Doctipharma osutab, ning teave, mille menetlusosalised on selles küsimuses esitanud, ei ole alati kokkulangev. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu edastatud teabe põhjal tuleb siiski esimest küsimust mõista nõnda, et sisuliselt palutakse selgitada, kas direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et „infoühiskonna teenus“ selle sätte tähenduses on veebisaidil osutatav teenus, mis seisneb selles, et proviisorid viiakse käsimüügiravimite müügi eesmärgil oma klientidega kokku selle saidiga liitunud apteekide veebisaitidelt.

21. Direktiivis 98/34 on mõiste „infoühiskonna teenus“ määratletud nii, et see on „kõik vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest osutatavad teenused“.

22. Esiteks ei ole selles eelotsusetaotluses ühtki konkreetset asjaolu, mis võimaldaks asuda seisukohale, et Doctipharma osutatavat teenust osutatakse tasu eest. Eelotsusetaotlusest ilmneb siiski, et proviisorid käitasid oma veebisaite Doctipharma tehnilise lahenduse kaudu; järeldan sellest, et nad peavad seega enne selle teenusega liituma. Oma kirjalikes seisukohtades märgib Doctipharma, et proviisorid liituvad tema platvormiga paketi alusel. Prantsuse valitsus lisab, et Doctipharma osutatavalt teenuselt loovutati ka protsent müügisummast, mille platvorm maha arvas. Igal juhul on niisuguses kontekstis vähetähtis, kas tasu tuleneb mahaarvamisest, mille Doctipharma tegi kliendi tasutud hinnast, või proviisori tehtud maksest. Tasu infoühiskonna teenuse eest ei maksa tingimata kõik teenusesaajad.[10]

23. Teiseks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus – nagu ilmneb käesoleva ettepaneku punktidest 7 ja 8 –, et internetikasutajad ostavad Doctipharma veebisaidil farmaatsiatooteid ja käsimüügiravimeid apteekide veebisaitidelt. Ta lisab, et Cour de cassation (kassatsioonikohus) tühistas cour d’appel de Versailles’ (Versailles’ apellatsioonikohus) kohtuotsuse põhjendusel, et viimane ei olnud teinud järeldusi sellest, mida oli ise tuvastanud, st et Doctipharma tegevus tema veebisaidil seisneb konkreetselt apteekide proviisorite ja klientide kokkuviimises ravimite müügi eesmärgil. Seega sõltumata vaidlusalusest küsimusest, kas õiguslikult – vastavalt Prantsuse

[9] Ei saa välistada, et vastamiseks esimesele küsimusele ei ole tarvis tõlgendada mitte üksnes direktiivi 98/34, vaid ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiivi (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT 2015, L 241, lk 1). Direktiiv 98/34 tunnistati nimelt kehtetuks 7. oktoobril 2015 direktiiviga 2015/1535 ning Doctipharma märgib oma kirjalikes seisukohtades, et kõnesolevat teenust osutati kuni 2016. aastani. Tuleb siiski märkida, et sellesse teise direktiivi võeti üle mõiste „infoühiskonna teenus“ määratlus, mis oli esitatud esimeses direktiivis, mistõttu ei mõjuta selle teise direktiivi kohaldamine põhikohtuasja faktiliste asjaolude suhtes nii või teisiti vastust esimesele eelotsuse küsimusele.

[10] Vt selle kohta 3. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Star Taxi App (C-62/19, EU:C:2020:980, punkt 45).

õiguses kehtivatele määratlustele ja mõistetele – kujutab Doctipharma osutatav teenus endast vahendamise või maakleritegevuse vormi, tuleb tõdeda, et see teenus võimaldab faktilises plaanis proviisorid ja kliendid kokku viia või vähemalt hõlbustab seda.

24. Nendel asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et kuna klient ja apteek viiakse kokku veebisaidi vahendusel ilma samaaegse kohalolekuta, kujutab Doctipharma osutatav teenus endast teenust, mida osutatakse vahemaa tagant elektroonilisel teel.[11] Selles küsimuses peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas ühelgi hetkel lepingu sõlmimise protsessi kestel ei astu proviisor ja klient kontakti teineteisega ega Doctipharmaga muul viisil kui elektrooniliste vahendite abil.

25. Kolmandaks ilmneb käesoleva ettepaneku punktis 22 esitatud kaalutlustest, et Doctipharma osutatavat teenust osutatakse nii proviisorite individuaalsel taotlusel – sest nemad peavad tegema liitumise Doctipharma veebisaidil, et selle äriühingu teenust kasutada, – kui ka nende klientide individuaalsel taotlusel, kes soovivad osta ravimeid selle internetisaidiga liitunud proviisoritelt.

26. Tuleb seega asuda seisukohale, et teenus, mida osutab teenuseosutaja veebisaidil ning mis seisneb proviisorite ja klientide kokkuviimises käsimüügiravimite müügi eesmärgil selle saidiga paketi alusel liitunud apteekide veebisaitidel, ilma et see teenuseosutaja, proviisor ja klient astuksid müügilepingu sõlmimise ajal kontakti muul viisil kui elektrooniliste vahendite kaudu, kujutab endast „infoühiskonna teenust“ direktiivi 98/34 tähenduses.

27. See märgitud, tuleb juhtida tähelepanu, et kohtuotsuste Asociación Profesional Elite Taxi[12], Airbnb Ireland[13] ja Star Taxi App[14] kohaselt, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus ja menetlusosalised oma seisukohtades viitavad, kujutab teenus, mis seisneb klientide ja teenuseosutajate kokkuviimises ja vastab kõikidele direktiivi 98/34 artikli 1 punktis 2 ette nähtud tingimustele, endast põhimõtteliselt teenust, mis on sõltumatu järgnevast seotud teenusest, mida osutavad need teenuseosutajad, ning tuleb seetõttu kvalifitseerida „infoühiskonna teenuseks“. Teisiti on siiski siis, kui kokkuviimisteenust tuleb pidada lahutamatuks osaks koguteenusest, mille põhikomponent on õigusliku kvalifikatsiooni poolest teistsugune teenus. Sellest kohtupraktikast ilmneb, et nii on see juhul, kui see kokkuviimisteenus on funktsionaalselt ja majanduslikult teisest lahutamatu. Lisaks on veel tarvis, et esimese teenuse osutaja korraldaks ja kontrolliks ka selle teise teenuse üldist toimimist.[15]

28. Selles küsimuses tuleb kõigepealt ja ennekõike märkida, et nagu Euroopa Kohus tõdes kohtuotsuses Ker-Optika[16], viidates direktiivi 2000/31 põhjendusele 18 ja selle direktiivi ettepaneku põhjendustele, hõlmavad infoühiskonna teenused eelkõige kaupade internetimüüki ja teenuseid, mis võimaldavad teha kaupade ostmiseks elektroonilisi tehinguid veebis, nagu interaktiivne teleost ja elektroonilised kaubanduskeskused.

29. Neil asjaoludel kahtlen, kas käesoleva ettepaneku punktis 27 mainitud kohtupraktika on täielikult ülekantav olukordadele, kus tegevust, mis seisneb kaupade internetimüügis, hõlbustatakse või viiakse lausa läbi infoühiskonna teenuse vahendusel, mida osutab teine

[11] Vt analoogia alusel 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Airbnb Ireland (C-390/18, EU:C:2019:1112, punkt 47).

[12] 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus (C-434/15, EU:C:2017:981, punktid 37 ja 40).

[13] 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus (C-390/18, EU:C:2019:1112, punkt 50).

[14] 3. detsembri 2020. aasta kohtuotsus (C-62/19, EU:C:2020:980, punkt 49).

[15] Vt selle kohta 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Asociación Profesional Elite Taxi (C-434/15, EU:C:2017:981, punktid 38 ja 39), 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Airbnb Ireland (C-390/18, EU:C:2019:1112, punktid 53–56) ning 3. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Star Taxi App (C-62/19, EU:C:2020:980, punktid 50–53).

[16] 2. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Ker-Optika (C-108/09, EU:C:2010:725).

teenuseosutaja, kes viib müüjaid klientidega kokku. Niisugustes olukordades ei saa kokkuviimisteenus olla lahutamatu osa koguteenusest, mille põhikomponent ei vasta õigusliku kvalifikatsiooni poolest „infoühiskonna teenusele“. Nagu ilmneb käesoleva ettepaneku punktist 28, kujutab internetimüügiteenus endast iseenesest infoühiskonna teenust.

30. Seega ei muuda seisukoht, et müüjate klientidega kokkuviimise teenus on koguteenuse lahutamatu osa, tingimata selle teenuse õiguslikku kvalifitseerimist „infoühiskonna teenuseks“. Seisukoht, et käesoleva ettepaneku punktis 27 viidatud kohtupraktikast tulenevad kriteeriumid on täidetud, peaks siiski viima järeldusele, et teenuseosutaja, kes osutab teenust, mis seisneb *a priori* lihtsalt müüjate kokkuviimises klientidega, on ise müügiteenuse osutaja.

31. Igal juhul ja teiseks – nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus – ei vasta teenus, millega on tegemist käesolevas kohtuasjas, käesoleva ettepaneku punktis 27 viidatud kohtupraktikast tulenevatele kriteeriumidele.

32. Esiteks tegutsevad apteekide proviisorid ravimimüügi kutsealal ja võivad tegeleda kaugmüügiga olenemata Doctipharma osutatavast teenusest, mistõttu võib selle teenuse lahutada müügitehingust kitsamas tähenduses. Teiseks ei ilmne, et Doctipharma korraldab müügitehingute üldist toimimist, sest apteegi proviisori valib klient ja see äriühing ei sekku kutsealal tegutsejate müüdavate ravimite hinna kindlaksmääramisse ega teosta kontrolli nende müügitehingute üle. Lisaks ei tähenda asjaolu, et ravimeid esitletakse Doctipharma saidil eelregistreeritud kataloogi kujul, tingimata seda, et nimetatud äriühing määrab kindlaks ravimite pakkumise. Kohtuistungil toimunud aruteludest näib nimelt ilmnevat, et see kataloog koostati kõigepealt nimekirjast, milles olid kõik ravimid, mis olid lubatud liikmesriigis, kus Doctipharma ja selle äriühingu teenusega liitunud proviisorid asuvad, – nimekiri, mida seejärel täiendati andmetega liitunud proviisorite pakutavate ravimite kättesaadavuse kohta.

33. Eelneva põhjal jään käesoleva ettepaneku punktis 26 esitatud seisukoha juurde. Esimesele eelotsuse küsimusele tuleb seega vastata nii, et „infoühiskonna teenus“ direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 2 tähenduses on teenus, mida osutab teenuseosutaja veebisaidil ning mis seisneb proviisorite ja klientide kokkuviimises käsimüügiravimite müügi eesmärgil selle saidiga paketi alusel liitunud apteekide veebisaitidel, ilma et see teenuseosutaja, proviisor ja klient astuksid müügilepingu sõlmimise ajal kontakti muul viisil kui elektrooniliste vahendite abil. Käsitletaval juhul peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas faktilises plaanis esinesid põhikohtuasjas käsitletava teenuse puhul kõik need asjaolud.

## *B. Teine eelotsuse küsimus*

### *1. Küsimuse piiritlemine*

34. Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 1 punkti a ja lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nendest sätetest ühe kohaldamisalasse kuulub teenuseosutajale kehtestatud niisugune keeld, nagu on kirjeldatud esimeses eelotsuse küsimuses, mis tuleneb riigisiseste õigusnormide tõlgendusest, mis keelab seda teenust kasutada isikutel, kellel on volitus või õigus pakkuda ravimeid üldsusele kaugmüügis.

35. Teine küsimus niisugusena, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on selle sõnastanud, puudutab mõistagi lihtsalt küsimust, kas Doctipharma tegevus kuulub direktiivi 2001/83 artikli 85c kohaldamisalasse.

36. See küsimus kujutab endast tegelikkuses siiski kolmandale, neljandale, viiendale ja kuuendale eelotsuse küsimusele eelnevat küsimust, millega eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib sisuliselt teada, kas Doctipharma suhtes rakendatud keeld on direktiivi 2001/83 artikliga 85c vastuolus. Sellele vastamiseks ei tule mitte ainult kindlaks teha, kas Doctipharma tegevus kuulub selle sätte kohaldamisalasse, vaid ka välja selgitada, missuguste selle artikli konkreetsemete osade kohaldamisalasse kuulub selle tegevusega tegelemise keeld, mis tuleneb põhikohtuasjas asjasse puutuvate riigisiseste õigusnormide tõlgendusest.

37. Esiteks on direktiivi 2001/83 artikli 85c lõikes 1 koostatud loetelu tingimustest, millest sõltub ravimite müügipanek vahemaa tagant üldsusele infoühiskonna teenuste vahendusel („ravimeid pakutakse [müügis] tingimustel“). Konkreetselt on artikli 85c lõike 1 punktis a ette nähtud, et „füüsilisele või juriidilisele isikule, kes pakub ravimeid, [peab olema] antud volitus või õigus pakkuda ravimeid üldsusele, sealhulgas ka kaugmüügis, vastavalt kõnealuse füüsilise või juriidilise isiku asukohaliikmesriigi õigusele“. Seda sätet täiendab direktiivi artikli 85c lõige 6, mille kohaselt „võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, et tagada tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate karistuste kohaldamine nende isikute suhtes, kellele ei ole osutatud lõikes 1, ja kes pakuvad ravimeid üldsusele kaugmüügis infoühiskonna teenuste vahendusel ja kes tegutsevad asjaomase liikmesriigi territooriumil“.

38. Teiseks on direktiivi 2001/83 artikli 85c lõikes 2 sätestatud, et „[l]iikmesriigid võivad kehtestada rahvatervise kaitsel põhinevaid tingimusi nende territooriumil toimuva ravimite üldsusele kaug-jaemüügi jaoks, mis toimub infoühiskonna teenuste vahendusel“.

39. Nendel asjaoludel viib kolmandas ja viiendas eelotsuse küsimuses sisalduv viide õigustusele, milleks on rahvatervise kaitse, mind mõttele, et eelotsusetaotluse esitanud kohus arvab, et kõnesolevad riigisisesed õigusnormid kuuluvad direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 2 kohaldamisalasse. Nagu aga näitavad arutelud kohtuistungil, ei ole siiski ilmne, et niisugune kaalutlus on õige. Teen seega ettepaneku sõnastada teine küsimus ümber nii, et Euroopa Kohus hindab, kas see, kui leitakse, et kõnesolevad riigisisesed õigusnormid kuuluvad direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 2 kohaldamisalasse, on selle direktiivi õige tõlgendus.[17]

40. Selleks ning et anda eelotsuse küsimustele vastus, millest on kasu, tuleb analüüsida direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 1 punkti a ja artikli 85c lõike 2 vastavate kohaldamisalade eraldusjoont.

### *2. Kõnesolevate sätete vastavate kohaldamisalade eraldusjoon*

41. Direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 1 punktist a ja lõikest 6 ilmneb, et üks tingimusi, mis peab olema täidetud, et pakkuda ravimeid kaugmüügis üldsusele infoühiskonna teenuste vahendusel, puudutab isikuid, kes võivad niisuguse tegevusega tegelda. Tegemist peab olema – nagu ilmneb sellest esimesest sättest – isikutega, kellel on volitus või õigus pakkuda ravimeid üldsusele, sealhulgas ka kaugmüügis, vastavalt kõnealuse füüsilise või juriidilise isiku asukohaliikmesriigi õigusele. Teiste sõnadega võib seda õigusnormi mõista nii, et see vastab küsimusele, „kes“ võib ravimeid internetis müüki panna. Lisaks, kuigi selle direktiivi artikli 85c lõike 1 punktis a sätestatud tingimus tuleneb liidu õigusest, peab vastuse sellele küsimusele andma isiku asukohaliikmesriik (päritoluliikmesriik).

[17] Vt käesoleva ettepaneku punkt 34.

42. Seevastu direktiivi 2001/83 artikli 85c lõige 2 puudutab õigust – mis on liikmesriigil, kelle territooriumil kaugmüügis pakutavaid ravimeid tarnitakse, – kehtestada „tingimusi [tema] territooriumil toimuva ravimite üldsusele kaug-jaemüügi jaoks“. Tegemist on seega tingimustega, mida sihtliikmesriik võib kehtestada riigisisesel tasandil.

43. Järelikult on tarvis eristada – eriti kui isik, kes paneb ravimeid internetis müüki, asub liikmesriigis, mille territooriumil neid ravimeid tarnitakse, nagu käesolevas kohtuasjas – direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 1 punktis a ette nähtud tingimust ja internetis müüdavate ravimite jaemüügitingimusi, mis on kehtestatud selle direktiivi artikli 85c lõike 2 alusel.

44. Et aga nendes kahes õigusnormis kasutatud väljendid on üldised, eriti see, mida on kasutatud direktiivi 2001/83 artikli 85c lõikes 2 („tingimusi […] ravimite üldsusele kaug-jaemüügi jaoks, mis toimub infoühiskonna teenuste vahendusel“), olen arvamusel, et selle mõistatuse võib lahendada nende grammatilise tõlgendamise abil. Küll aga on kasulikku teavet selleks, et eristada tingimusi, mis kuuluvad kummagi sätte kohaldamisalasse, esiteks direktiivi 2011/62 põhjendustes 21–24 ja kohtupraktikas, millele on nendes viidatud, ning teiseks direktiivis 2000/31, mis käsitleb samuti toodete turustamist internetis.

*a) Direktiiv 2011/62*

45. Direktiivi 2001/83 artikli 85c lisanud direktiivi 2011/62 põhjenduses 21 on märgitud, et „ravimite jaemüügi eritingimused on liidu tasandil ühtlustamata ja seetõttu võivad liikmesriigid [EL] toimimise lepingu raames ravimite üldsusele tarnimisele tingimusi seada“. Selle direktiivi põhjendused 22–24 annavad selles küsimuses täpsustusi.

46. Kõigepealt on direktiivi 2011/62 põhjenduses 22 märgitud, et „[r]avimite jaemüügi tingimuste vastavust liidu õigusele läbi vaadates võttis [Euroopa Kohus] teadmiseks, et ravimite terapeutiline mõju eristab neid oluliselt kõigist muudest kaupadest. Ühtlasi leidis Euroopa Kohus, et […] liikmesriikidel tuleb otsustada, missugust rahvatervise kaitse taset nad soovivad ja kuidas see saavutatakse. Kuna nimetatud tase võib liikmesriigiti erineda, peab liikmesriikidel olema õigus otsustada ravimite üldsusele tarnimise tingimuste üle oma territooriumil“. Seejärel on selle direktiivi põhjenduses 23 juhitud tähelepanu, et „[a]rvestades ohuga rahvatervisele ja liikmesriikide õigusega määrata rahvatervise kaitse tase, on Euroopa Kohtu praktikas leitud, et liikmesriigid võivad põhimõtteliselt piirata ravimite jaemüüki ainult apteekritega“. Lõpuks on selle direktiivi põhjenduses 24 märgitud, et „[s]eetõttu ning võttes arvesse Euroopa Kohtu praktikat, peaks liikmesriikidel olema võimalik kehtestada tingimusi, mis on põhjendatud rahvatervise kaitse tõttu, ravimite kaug-jaemüügile, mis toimub infoühiskonna teenuste vahendusel. Selliste tingimustega ei tohiks põhjendamatult piirata siseturu toimimist“.

47. Lisaks, nagu ilmneb kohtuotsusest Apothekerkammer des Saarlandes jt [18], millele on viidatud direktiivi 2011/62 põhjendustes 22 ja 23, puudutavad ravimite üldsusele tarnimise tingimused peamiselt ravimite jaemüügi viisi ja konkreetselt võimalust anda ravimite jaemüügi õigus ainult proviisoritele, kes on kutsealaselt tegelikult sõltumatud, ning võtta meetmed, mis tõenäoliselt kõrvaldavad sellise sõltumatuse riive ohu või vähendavad seda, kuna taoline riive võib mõjutada elanikkonna ravimitega varustamise kindluse ja kvaliteedi taset.

[18] 19. mai 2009. aasta kohtuotsus (C-171/07 ja C-172/07, EU:C:2009:316, punktid 34 ja 35).

48. Tuleb siiski märkida, et kohtuotsus Apothekerkammer des Saarlandes jt[19] ei puuduta internetimüüki, ning igal juhul, et see tehti enne direktiivi 2011/62 vastuvõtmist. Selle direktiiviga tehtud muudatuste kohaselt on küsimust, „kes“ võib ravimeid internetis müüki panna, käsitletud direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 1 punktis a.[20] Järelikult, kuna seda küsimust hõlmab nüüd viimati nimetatud säte, ei saa selle suhtes kohaldada internetis pakutavate ravimite jaemüügi tingimusi, mille sihtliikmesriik on kehtestanud selle direktiivi artikli 85c lõike 2 alusel. Küll aga puudutab see õigusnorm kohtuotsuses Apothekerkammer des Saarlandes jt[21] mainitud muude aspektidega seotud tingimusi, st ravimite jaemüügi viisi ja konkreetselt meetmeid, mis võivad kõrvaldada nende isikute sõltumatuse rikkumise ohu, kellel on volitus või õigus ravimeid üldsusele pakkuda, või vähendada seda ohtu.

49. Eelnevat arvestades on nii, et kui tuleb asuda seisukohale, et Doctipharma pakub infoühiskonna teenuse vahendusel, mida ta osutab, ravimite kaugmüügi teenust üldsusele, tuleb sellele äriühingule kehtestatud keeldu analüüsida, lähtudes direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 1 punktist a ja vastaval juhul selle artikli lõikest 6. Seevastu juhul, kui Doctipharmat ei tule pidada äriühinguks, kes pakub üldsusele kaugmüügi teel ravimeid, tuleb talle kehtestatud keeldu pidada ravimite turustamise viisiks, mis kuulub selle direktiivi artikli 85c lõike 2 kohaldamisalasse. Soovimata ette ära otsustada, missuguse hinnangu peab andma eelotsusetaotluse esitanud kohus käsitletaval juhul, kaldun viimati nimetatud kvalifikatsiooni poole.

50. Nimelt olen esiteks arvamusel, et käesoleva ettepaneku punktis 27 viidatud kohtupraktikast tulenevatel kriteeriumidel põhineva analüüsi tulemus on asjakohane ka kontekstis, milles eristatakse direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 1 punkti a kohaldamisalasse kuuluvat juhtumit ja selle direktiivi artikli 85c lõike 2 kohaldamisalasse kuuluvat juhtumit. Samade kriteeriumide kasutamine võimaldaks tagada nendes kahes sättes valitud lahenduste ühtluse ja nagu ma tagapool näitan,[22] on need teataval määral teineteist peegeldavad, mis puudutab seda, kuidas nendes on tajutud infoühiskonna teenuseid ravimite internetimüügi kontekstis.

51. Igal juhul ja tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus teeb kontrollimised, mille ta tegema peab, tuleneb minu analüüsist, et Doctipharma osutab – nagu ma käesoleva ettepaneku punktis 32 märkisin – omaenese teenust, mis ei ole lahutamatu osa koguteenusest, mille põhikomponent on ravimite müügipanek – mistõttu ei saa seda äriühingut pidada äriühinguks, kes pakub üldsusele ravimeid kaugmüügis infoühiskonna teenuste vahendusel.

52. Teiseks tuleneb keeld osutada niisugust teenust, nagu pakub Doctipharma, kolmanda ja viienda eelotsuse küsimuse sõnastuse kohaselt põhikohtuasjas käsitletavate riigisiseste õigusnormide tõlgendusest. Näib aga, et need sätted keelavad isikutel, kellel on volitus või õigus pakkuda üldsusele ravimeid, sealhulgas kaugmüügis, teatava käitumise ravimite müügipanekul. Seega tundub, et keeld osutada teenust, mida Doctipharma osutab, tuleneb ise nendele isikutele kehtestatud keelust kasutada niisuguseid teenuseid, nagu pakub Doctipharma. Sellest vaatevinklist tuleneb nendes eelotsuse küsimustes nimetatud keeld nende riigisiseste õigusnormide tõlgendusest, milles on kindlaks määratud ravimite internetis turustamise üksikasjalik kord.

[19] 19. mai 2009. aasta kohtuotsus (C-171/07 ja C-172/07, EU:C:2009:316, punktid 19, 31, 34 ja 35).

[20] Vt käesoleva ettepaneku punkt 41.

[21] 19. mai 2009. aasta kohtuotsus (C-171/07 ja C-172/07, EU:C:2009:316).

[22] Vt käesoleva ettepaneku punktid 56–64.

53. Pealegi võib põhikohtuasjas käsitletava keelu eesmärki arvestades seda keeldu pidada meetmeks, millega riigisisene seadusandja püüdis kõrvaldada nende isikute sõltumatuse riive ohu, kellel on volitus või õigus pakkuda üldsusele ravimeid, või seda vähendada. Võttes arvesse, kuidas ma tõlgendasin kohtuotsust Apothekerkammer des Saarlandes jt [23] direktiivi 2001/83 kontekstis, [24] kuulub niisugune meede selle direktiivi artikli 85c lõike 2 kohaldamisalasse.

54. Eelneva põhjal ning tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus teeb kontrollimised, mis puudutab esiteks põhikohtuasjas käsitletava teenuse omadusi ja teiseks selles kohtuasjas asjakohaste riigisiseste õigusnormide normatiivset sisu, olen seisukohal, et nendest riigisisestest õigusnormidest tulenev keeld kuulub direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 2 kohaldamisalasse.

55. Lisaks kinnitab käesoleva ettepaneku punktides 49–54 esitatud kaalutlusi ravimite internetimüügi piiriülese mõõtme arvessevõtmine.

*b) Direktiiv 2000/31*

56. Ehkki põhikohtuasjal ei ole piiriülest mõõdet, kujutab see mõõde endast ravimite e-kaubanduse aspekti, mida ei tohi tähelepanuta jätta. Võttes arvesse lahknevusi liikmesriikide õigusaktides, mis puudutab isikuid, kellel on õigus käsimüügiravimeid müüa, võib kaugmüük veel enam kui müük klassikalises müügikohas (apteek) teha võimalikuks lihtsustatud juurdepääsu teatavatele ravimitele. Lisaks rõhutati kohtuistungil ka vajadust tõlgendada eelotsuse küsimustes nimetatud õigusnorme nii, et arvesse võetakse ravimite internetimüügi piiriülest mõõdet. Ei ole nimelt välistatud, et muud liikmesriigid kui riik, kelle territooriumil infoühiskonna teenuse osutaja asub, võivad püüda piirata juurdepääsu tema teenusele.

57. Selles küsimuses tuleb märkida, et toodete infoühiskonna teenuste vahendusel toimuva internetimüügi piiriülest mõõdet on osaliselt reguleeritud direktiiviga 2000/31. Käsimüügiravimite müük ei ole sellest täielikult välja jäetud, nagu näitavad viited sellele direktiivile direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 1 punktis d ja lõikes 6, mille järgi kohaldatakse neid sätteid, kui esimesena nimetatud direktiivis ei ole ette nähtud teisiti. [25]

58. Loogika kohaselt, millel rajaneb direktiiv 2000/31 ning täpsemalt selle artikli 3 lõikeid 1 ja 2, mis puudutab selle direktiivi artikli 2 punktis h määratletud „kooskõlastatud valdkonna“ nõudeid, kohaldatakse infoühiskonna teenuse osutaja suhtes reeglina päritoluliikmesriigi riigisiseseid õigusnorme. Muu liikmesriik peale päritoluliikmesriigi tohib „kooskõlastatud valdkonda kuuluvatel põhjustel“ piirata teisest liikmesriigist pärit infoühiskonna teenuste osutamise vabadust ainult niisuguste meetmete võtmisega, mis vastavad selle direktiivi artikli 3 lõike 4 punktides a ja b nimetatud tingimustele. Kooskõlastatud valdkonna nõudeid võib seega kehtestada päritoluliikmesriik või – sama direktiivi artikli 3 lõikes 4 sätestatud piirides – teised liikmesriigid.

59. Esiteks, nagu ilmneb direktiivi 2000/31 artikli 2 punkti h alapunktist i, hõlmab kooskõlastatud valdkond nõudeid, mida teenuseosutaja peab täitma ning mis puudutavad infoühiskonna teenuse alustamist ja osutamist, näiteks nõuded teenuseosutaja käitumise või tema vastutuse kohta. [26]

[23] 19. mai 2009. aasta kohtuotsus (C-171/07 ja C-172/07, EU:C:2009:316).

[24] Vt käesoleva ettepaneku punkt 48.

[25] Vt selle kohta ka 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus A (ravimireklaam ja -müük internetis) (C-649/18, EU:C:2020:764, punkt 32).

[26] Vt direktiivi 2000/31 artikli 2 punkti h alapunkt i.

60. Teiseks ei hõlma kooskõlastatud valdkond direktiivi 2000/31 artikli 2 punkti h alapunkti ii kohaselt riigisiseseid õigusnorme, mis käsitlevad kaupadele kui niisugustele esitatavaid nõudeid ja internetis müüdava kauba teise liikmesriigi territooriumil pakkumise tingimusi. Selle direktiivi põhjenduses 21 on täpsustatud, et kooskõlastatud valdkond „[ei hõlma] liikmesriikide õigusaktides kaupadele esitatavaid nõudeid, nagu ohutusnormid, märgistamiskohustused või vastutus kaupade eest, samuti mitte liikmesriikide poolt kaupade tarnele või veole esitatavaid nõudeid, kaasa arvatud ravimite turustamine“. Niisuguseid nõudeid võib sihtliikmesriik direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 2 alusel seega kehtestada, ilma et oleks vaja arutada, kuidas see direktiiv ja direktiivi 2000/31 artikkel 3 omavahel suhestuvad. Doctipharmale põhikohtuasjas käsitlevate riigisiseste õigusnormide tõlgenduse alusel kehtestatud keeld ei näi aga tulenevat nendest nõuetest.

61. Kuna aga nende riigisiseste õigusnormide tõlgendus viib Doctipharma seisukohast selleni, et infoühiskonna teenuse osutajal on keelatud tegutseda teataval konkreetsel tegevusalal, ning proviisorite seisukohast selleni, et ravimite internetimüügi puhul on keelatud teatav käitumine, puudutavad need riigisisesed õigusnormid infoühiskonna teenuse alustamist ja selle tegevusalaga tegelemist. Põhikohtuasjas käsitletavate riigisiseste õigusnormidega on seega kehtestatud nõudeid, mis kuuluvad kooskõlastatud valdkonda.

62. Selles küsimuses näib kohtuotsus A (ravimireklaam ja -müük internetis)[27] kinnitavat, et teatavad nõuded, mis kuuluvad direktiivis 2000/31 määratletud kooskõlastatud valdkonda, võivad kujutada endast ka tingimusi direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 2 tähenduses. Selle kohtuotsuse punkti 68 kohaselt oli proviisoritele kehtestatud keeld otsida oma internetimüügi teenustele kliente laiaulatusliku erinevas vormis reklaamikampaania abil kehtestatud „rahvatervise kaitse [eesmärgiga], millele direktiivi 2000/31 artikli 3 lõike 4 punktis a ja ühtlasi direktiivi 2001/83 artikli 85c lõikes 2 osutatakse“.

63. Täielikkuse huvides olgu öeldud, et ma ei ole täiesti veendunud, et kohtuotsuses A (ravimireklaam ja -müük internetis)[28] on lõplikult ette ära öeldud, et ükskõik missugune kooskõlastatud valdkonda kuuluv tingimus peab olema kooskõlas direktiivi 2000/31 artikli 3 lõikega 4 ja direktiivi 2001/83 artikli 85c lõikega 2. Nagu ma olen nimelt juba mitmesugustes kontekstides tõdenud, ei hõlma see esimene õigusnorm üldisi ja abstraktseid meetmeid, kuid ma ei välista samas, et niisugused meetmed võivad kuuluda teise sätte kohaldamisalasse.[29] Just sel põhjusel ei olegi ilmne, et selle kohtuotsusega on kindlaks määratud universaalne põhimõte, mis on kohaldatav kõikidel juhtudel nende kahe sätte suhte alal.[30]

64. Sellegipoolest peab sihtliikmesriik igal juhul järgima päritoluliikmesriigi õigusnorme isikute osas, kellel on volitus pakkuda ravimeid müügiks internetis, ilma et ta saaks tugineda direktiivi 2001/83 artikli 85c lõikele 2. Nagu ilmneb käesoleva ettepaneku punktist 48, ei vasta viimati nimetatud sätte alusel kehtestatud tingimused küsimusele, „kes“ võib ravimeid internetis müüki panna. Niisuguse olukorra suhtes saab kohaldada ainult direktiivi 2000/31 artikli 3

[27] 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus (C-649/18, EU:C:2020:764).

[28] 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus (C-649/18, EU:C:2020:764).

[29] Vt minu ettepanekud kohtuasjades Airbnb Ireland (C-390/18, EU:C:2019:336, punktid 123–125), LEA (C-10/22, EU:C:2023:437, punkt 51) ning Google jt (C-376/22, EU:C:2023:467, punkt 73).

[30] Esiteks on selle kohtuotsuse resolutsioonis viidatud üldiselt direktiivile 2000/31, mainimata direktiivi 2001/83 ja selle artikli 85c lõiget 2. Teiseks ilmneb cour d'appel de Paris' (Pariisi apellatsioonikohus) 17. septembri 2021. aasta kohtuotsuse punktist 27 – otsus, mille see kohus tegi pärast 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsust A (ravimireklaam ja -müük internetis) (C-649/18, EU:C:2020:764), et ta näib olevat tõlgendanud seda Euroopa Kohtu otsust nii, et direktiivi 2001/83 artikli 85c lõige 2 hõlmab internetireklaami nõudeid ja prevaleerib direktiivi 2000/31 artikli 3 punkti 4 ees, sest viimases on sätestatud tingimused, mis peavad olema täidetud, et liikmesriik võiks teha viimati nimetatud direktiivi artikli 3 lõigetes 1 ja 2 sätestatud põhimõttest erandi.

lõiget 4. Nagu ma käesoleva ettepaneku punktis 50 märkisin, peegeldavad need kaks direktiivi sel juhul teataval määral teineteist, mis puudutab seda, kuidas nendes on tajutud infoühiskonna teenuseid ja nende osutamise tingimusi.

65. Eelneva põhjal jään seisukoha juurde, mille esitasin käesoleva ettepaneku punktis 54. Teisele eelotsuse küsimusele tuleb seega vastata, et direktiivi 2001/83 artikli 85c lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle sätte kohaldamisalasse kuulub niisuguse teenuse osutaja suhtes, nagu on kirjeldatud esimeses eelotsuse küsimuses, kehtestatud keeld, mis tuleneb riigisiseste õigusnormide tõlgendusest, millega keelatakse isikutel, kellel on volitus või õigus pakkuda üldsusele kaugmüügis käsimüügiravimeid, seda teenust kasutada. Käsitletaval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas põhikohtuasjas käsitletavate riigisiseste õigusnormidega seoses esinesid kõik need asjaolud.

## *C. Kolmas, neljas, viies ja kuues eelotsuse küsimus*

### *1. Sissejuhatavad märkused*

66. Kolmanda, neljanda, viienda ja kuuenda eelotsuse küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2001/83 artikli 85c lõikega 2 on vastuolus niisuguse teenuse keelamine, nagu esimeses eelotsuse küsimuses kirjeldatud teenus – keeld, mis tuleneb selliste riigisiseste õigusnormide tõlgendusest, nagu on kirjeldatud teises eelotsuse küsimuses.

67. Need küsimused on esitatud nimelt juhuks, kui teenust, mida Doctipharma osutab, tuleks pidada infoühiskonna teenuseks direktiivi 2001/83 tähenduses (esimene eelotsuse küsimus). Võttes arvesse, kuidas ma tõlgendasin teist eelotsuse küsimust, tuleb riigisiseseid õigusnorme, millest selle teenuse keeld tuleneb, pidada riigisisesteks õigusnormideks, millega on kehtestatud tingimusi ravimite üldsusele kaug-jaemüügi jaoks, mis toimub infoühiskonna teenuse vahendusel, direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 2 tähenduses.

68. Direktiivi 2001/83 artikli 85c lõikest 1 ilmneb, et erinevalt retseptiravimite internetimüügist ei ole liikmesriigil lubatud täielikult keelata käsimüügiravimite pakkumist internetimüügiteenuste vahendusel, mida osutab teises liikmesriigis asuv teenuste osutaja, kui selles sättes ette nähtud tingimused on täidetud.[31] Niisuguses raamistikus on sihtliikmesriigil selle direktiivi artikli 85c lõike 2 alusel lubatud kehtestada „tingimusi [tema] territooriumil toimuva ravimite üldsusele kaug-jaemüügi jaoks, mis toimub infoühiskonna teenuste vahendusel“. Selliseid tingimusi peab õigustama rahvatervise kaitse.

69. Nagu märgib komisjon, viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus riigisisestele õigusnormidele, mille tõlgendus viib selleni, et keelatakse teatav tegevus, täpsustamata seost sellest tõlgendusest tuleneva keelu ja direktiivi 2001/83 artikli 85c lõikes 2 nimetatud rahvatervise kaitse eesmärgi vahel. Ehkki eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kas seda keeldu õigustab rahvatervise kaitse eesmärk, tuleb käesolevas ettepanekus piirduda üldiste juhistega, mis võimaldavad eelotsusetaotluse esitanud kohtul sellele küsimusele vastata.

[31] Vt selle kohta kohtujurist Saugmandsgaard Øe ettepanek kohtuasjas A (ravimireklaam ja -müük internetis) (C-649/18, EU:C:2020:134, punkt 25).

*2. Juhised rahvatervise kaitse eesmärgi kohta*

70. Direktiivi 2001/83 artikli 85c lõikes 2 on ainult märgitud, et selle sätte alusel kehtestatud tingimusi peab õigustama rahvatervise kaitse.

71. Direktiivi 2011/62 põhjenduses 24 on selgitatud selle sätte normatiivset sisu, märkides, et selle alusel kehtestatud tingimused „ei tohiks põhjendamatult piirata siseturu toimimist“. Võttes arvesse liidu õiguse traditsioonilist terminoloogiat, mida on selles selgituses kasutatud, olen arvamusel, et see peegeldab liidu seadusandja tahet kohaldada sihtliikmesriigi pädevuse kasutamise suhtes klassikalist testi, mille eesmärk on teha kindlaks, kas liikmesriigi kehtestatud tingimused sobivad rahvatervise kaitse eesmärgi saavutamiseks ja ega need tingimused ei lähe kaugemale sellest, mis on nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalik.

72. Lisaks, nagu ma märkisin käesoleva ettepaneku punktides 62–64, võib direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 2 alusel kehtestatud tingimusi kohaldada ka piiriülese mõõtme korral infoühiskonna teenuste osutajate suhtes, kes asuvad muudes liikmesriikides kui liikmesriik, kes on selle õigusnormi alusel tingimuse kehtestanud. Selle suhtes, kui sihtliikmesriik kasutab oma pädevust, tuleks seega kohaldada tingimusi, mis on inspireeritud järgimise tingimustest, mis kehtivad EL toimimise lepinguga tagatud põhivabaduste ükskõik missuguse piiramise suhtes.

73. Teen seega ettepaneku vastata kolmandale, neljandale, viiendale ja kuuendale eelotsuse küsimusele, et direktiivi 2001/83 artikli 85c lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisuguse teenuse keelamine, nagu esimeses eelotsuse küsimuses kirjeldatud teenus – keeld, mis tuleneb teises eelotsuse küsimuses kirjeldatud õigusnormide tõlgendusest –, v.a juhul, kui tõendatakse, et see keeld sobib korraga rahvatervise kaitsmiseks ja on ka selleks vajalik – seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

74. Et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule veel juhiseid, teen mõned täiendavad märkused analüüsi kohta, mille see kohus peab läbi viima.

75. Esiteks tuleb kõigepealt märkida, et võttes arvesse niisuguse tervishoiutöötaja nagu proviisor ja tema patsiendi vahelise usaldussuhte tähtsust, võib reguleeritud kutseala väärikuse kaitse kujutada endast rahvatervise kaitse alla kuuluvat ülekaalukat üldist huvi, mis võib teenuste osutamise vabaduse piirangut õigustada.[32] Nii on see ka ravimite jaemüügi kindluse ja kvaliteedi osas.[33] Võttes lisaks arvesse asjaolu, et direktiivi 2011/62 peamine eesmärk on takistada võltsitud ravimite sattumist seaduslikku tarneahelasse, pean märkima, et vajadus tagada elanikkonna kindel ja kvaliteetne varustamine ravimitega kujutab endast isikute tervise ja elu kaitsmise eesmärki.[34] Lõpuks hõlmab rahvatervise kaitse eesmärk minu meelest ka käsimüügiravimite ebamõistliku ja ülemäärase tarvitamise ennetamist, mis vastab rahvatervise kaitse põhieesmärgile.[35]

[32] Vt 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus A (ravimireklaam ja -müük internetis) (C-649/18, EU:C:2020:764, punkt 66).

[33] Vt selle kohta 19. mai 2009. aasta kohtuotsus Apothekerkammer des Saarlandes jt (C-171/07 ja C-172/07, EU:C:2009:316, punkt 39).

[34] Vt 18. septembri 2019. aasta kohtuotsus VIPA (C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 68).

[35] Vt analoogia alusel 22. detsembri 2022. aasta kohtuotsus EUROAPTIEKA (C-530/20, EU:C:2022:1014, punktid 39, 43 ja 44). Vt selle kohta ka 2. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Ker-Optika (C-108/09, EU:C:2010:725, punktid 58 ja 59).

76. Teiseks tuleb selle kohta, kas riigisisese meetmega on võimalik saavutada eesmärk, millele tuginetakse, meenutada, et kui püsib ebaselgus küsimuses, kas või mil määral eksisteerib oht inimeste tervisele, on oluline, et liikmesriik saaks võtta kaitsemeetmed, ilma et ta peaks ootama selle ohu täielikku ilmsikstulekut. Lisaks võib liikmesriik võtta meetmed, mis vähendavad nii palju kui võimalik ohtu rahvatervisele. [36]

77. Kolmandaks, kui proportsionaalsuse põhimõtte järgimist hinnatakse rahvatervise valdkonnas, tuleb arvestada asjaolu, et inimeste elu ja tervis on EL toimimise lepinguga kaitstud hüvede ja huvide hulgas esikohal ning et liikmesriigid võivad otsustada, millisel tasemel nad kavatsevad rahvatervise kaitse tagada ja kuidas selline tase saavutatakse. [37]

78. Ammendavuse huvides on tarvis rõhutada, et komisjon märgib oma kirjalikes seisukohtades, et põhikohtuasjas käsitletavate riigisiseste õigusnormide tõlgendusest tulenevat keeldu tuleb analüüsida ka direktiivi 2006/123/EÜ [38] artikli 15 lõigetest 1–3 lähtudes.

79. Selle kohta märgib komisjon, et selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud, et „[k]ui käesoleva direktiivi sätted lähevad vastuollu ühenduse mõne muu õigusaktiga, mis reguleerib teatavates sektorites või teatavatel kutsealadel teenuste osutamise valdkonnale juurdepääsu või selles valdkonnas tegutsemise konkreetseid aspekte, on muude ühenduse õigusaktide sätted ülimuslikud ning neid kohaldatakse asjaomaste sektorite ja kutsealade puhul“. Et käsitletaval juhul tundub, et direktiivi 2006/123 asjasse puutuvad sätted ja direktiivi 2001/83 sätted ei vasta üksteisele, on põhjust jätta kohaldamata ainult viimased.

80. Direktiivi 2006/123 artikli 15 lõikes 1 on ette nähtud, et liikmesriigid kontrollivad muu hulgas, kas nende õigussüsteemis on kehtestatud selle artikli lõike 2 punktis d loetletud nõuded, st nõuded, millega juurdepääs teenuste osutamise valdkonnale on teatavatele teenuseosutajatele reserveeritud selle teenuse spetsiifilise olemuse tõttu, ning tagavad, et kõik taolised nõuded on kooskõlas selle artikli lõikes 3 sätestatud diskrimineerimiskeelu, vajalikkuse ja proportsionaalsuse tingimustega.

81. Peamiselt vastavad need tingimused tingimustele, mida on käsitletud minu analüüsis kolmanda, neljanda, viienda ja kuuenda eelotsuse küsimuse kohta. Lisaks ei näita miski, et riigisiseste õigusnormide tõlgendusest tulenev keeld on iseenesest diskrimineeriv. Asjaolu, et kui järgida täht-tähelt kohtuotsust A (ravimireklaam ja -müük internetis) [39], ei oleks see keeld – ilma et see piiraks direktiivi 2000/31 artikli 3 lõikes 4 ette nähtud erandliku tingimuse kohaldamist – kohaldatav teistes liikmesriikides asuvate teenuseosutajate suhtes, ei muuda liidu õiguse vaatepunktist seda, et kõnesolev keeld ei ole oma laadilt diskrimineeriv niisugusena, nagu see riigisisesel tasandil kehtestati.

82. See märgitud, tuleb juhtida tähelepanu, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei esita küsimust direktiivi 2006/123 kohta ja et ainud komisjon on avaldanud arvamust küsimuses, kas see direktiiv võib olla põhikohtuasjas kohaldatav. Lisaks, nagu ma märkisin, ei anna eelotsusetaotluse esitanud kohus üksikasjalikku teavet Doctipharma osutatava teenuse omaduste ja eesmärkide kohta, mida selle teenuse kasutamise keeluga taotletakse. Nendel asjaoludel teen Euroopa Kohtule ettepaneku juhtida eelotsusetaotluse esitanud kohtu tähelepanu sellele direktiivile ilma seda siiski tõlgendamata.

[36] Vt selle kohta 18. septembri 2019. aasta kohtuotsus VIPA (C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 72)

[37] Vt 5. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Venturini jt (C-159/12–C-161/12, EU:C:2013:791, punkt 59).

[38] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv teenuste kohta siseturul (ELT 2006, L 376, lk 36).

[39] 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus (C-649/18, EU:C:2020:764).

## VI. Ettepanek

83. Kõikide eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata cour d'appel de Paris' (Pariisi apellatsioonikohus, Prantsusmaa) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiivi 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ) artikli 1 punkti 2

   tuleb tõlgendada nii, et

   „infoühiskonna teenus" on teenus, mida osutab teenuseosutaja veebisaidil ning mis seisneb proviisorite ja klientide kokkuviimises käsimüügiravimite müügi eesmärgil selle saidiga paketi alusel liitunud apteekide veebisaitidel, ilma et see teenuseosutaja, proviisor ja klient astuksid müügilepingu sõlmimise ajal kontakti muul viisil kui elektrooniliste vahendite abil. Käsitletaval juhul peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas faktilises plaanis esinesid põhikohtuasjas käsitletava teenuse puhul kõik need asjaolud.

2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiivi 2001/83/EÜ inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiiviga 2011/62/EL) artikli 85c lõiget 2

   tuleb tõlgendada nii, et

   selle sätte kohaldamisalasse kuulub niisuguse teenuse osutaja suhtes, nagu on kirjeldatud esimeses eelotsuse küsimuses, kehtestatud keeld, mis tuleneb riigisiseste õigusnormide tõlgendusest, millega keelatakse isikutel, kellel on volitus või õigus pakkuda üldsusele kaugmüügis käsimüügiravimeid, seda teenust kasutada. Käsitletaval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas põhikohtuasjas käsitletavate riigisiseste õigusnormidega seoses esinesid kõik need asjaolud.

3. Direktiivi 2001/83 artikli 85c lõiget 2

   tuleb tõlgendada nii, et

   sellega on vastuolus niisuguse teenuse keelamine, nagu esimeses eelotsuse küsimuses kirjeldatud teenus – keeld, mis tuleneb teises eelotsuse küsimuses kirjeldatud õigusnormide tõlgendusest –, v.a juhul, kui tõendatakse, et see keeld sobib korraga rahvatervise kaitsmiseks ja on ka selleks vajalik – seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.